

ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา

เรื่อง การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี

ทะเบียนเลขที่ สข 67100241

เพื่อให้การขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นไปตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ. 2546 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 กรมทรัพย์สินทางปัญญาจึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ให้ขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี คำขอเลขที่ 67100361 ทะเบียนเลขที่ สข 67100241 ซึ่งมีรายการทางทะเบียนตามบัญชีแนบท้ายประกาศฉบับนี้

ทั้งนี้ ให้มีผลตั้งแต่วันยื่นคำขอขึ้นทะเบียน 17 กรกฎาคม 2567

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. 2567

(นางสาวนุสรา กาญจนกุล)
อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา

๑๕๓๓/๒๕๖๗

ทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Kap Bua Fabric หรือ Pha Kap Bua Ubon Ratchathani

(1) เลขที่คำขอ	67100361	ทะเบียนเลขที่	สข 67100241
(2) วันที่ยื่นคำขอ	17 กรกฎาคม 2567	วันที่ขึ้นทะเบียน	17 กรกฎาคม 2567
(3) ผู้ขอขึ้นทะเบียน	จังหวัดอุบลราชธานี		
ที่อยู่	ศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี ถนนแจ้งสนิท ตำบลแจระแม
อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000		
(4) รายการสินค้า	ผ้าฝืน ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ หรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากผ้ากาบบัวอุบลราชธานี		
(5) คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า			

คำนิยาม

ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี หรือ Ubon Ratchathani Kap Bua Fabric หรือ Pha Kap Bua Ubon Ratchathani หมายถึง ผ้าฝืน ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ หรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากผ้ากาบบัวอุบลราชธานีเป็นผ้าทอมือผลิตจากเส้นไหมหรือฝ้ายผสมผสานวิธีการทอ 4 กรรมวิธีใน 1 ผืน ประกอบด้วย การทอเส้นยืนสลับสีอย่างน้อย 2 สี การมัดหมี่ การยกหรือขีด และการมัดไมหรือหางกระรอก หรือมีการสอดด้นเงิน หรือด้นทอง หรือเส้นไหมสีต่างๆ เพื่อเพิ่มความวิจิตรงดงามยิ่งขึ้น โดยฝืนผ้ามีการไล่โทนสีจากอ่อนไปแก่ ผลิตในเขตพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

ลักษณะของสินค้า

(1) ประเภทสินค้า ได้แก่

(1.1) ผ้าฝืน : มีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 80 เซนติเมตร ยาวไม่น้อยกว่า 200 เซนติเมตร

(1.2) ผ้าพันคอ : มีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 35 เซนติเมตร ยาวไม่น้อยกว่า 180 เซนติเมตร

(1.3) ผ้าคลุมไหล่ : มีขนาดกว้างไม่น้อยกว่า 35 เซนติเมตร ยาวไม่น้อยกว่า 180 เซนติเมตร

(1.4) ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากผ้ากาบบัวอุบลราชธานี เช่น เสื้อผ้าสำเร็จรูป กระเป๋า เนคไท หมวกของที่ระลึก เป็นต้น โดยต้องมีสัดส่วนของผ้ากาบบัวอุบลราชธานี ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

(2) ลักษณะทางกายภาพ

(2.1) ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี เป็นผ้าทอมือผลิตจากเส้นไหมหรือฝ้ายผสมผสานวิธีการทอผ้า 4 กรรมวิธีใน 1 ผืน ประกอบด้วยเส้นยืน ใช้เส้นไหมหรือฝ้ายย้อมสีเดินเส้นสลับสีอย่างน้อย 2 สี ทำให้ฝืนผ้ามีมิติในแง่ของริ้วสีในแนวขวางหรือเรียกว่าลักษณะของซันทิว และเส้นพุ่งใช้เส้นไหมหรือฝ้ายในการทอจากวิธีการมัดหมี่ การยกหรือขีด และการมัดไมหรือหางกระรอก ทำให้ฝืนผ้ามีมิติในแง่ของริ้วสีและการยกหลุดลายให้โดดเด่นออกจากฝืนผ้า ทั้งนี้ ผ้าทออาจไม่มีลายริ้วก็ได้ หรือมีการสอดด้นเงิน หรือด้นทอง หรือเส้นไหมสีต่างๆ เพื่อเพิ่มเติมความวิจิตรงดงามยิ่งขึ้น

(2.2) โทสนีผ้ากาบบัวอุบลราชธานี จะไล่จากสีอ่อนไปแก่ เช่น ขาว ชมพู เทา เขียว น้ำตาล เป็นต้น เพื่อให้คล้ายคลึงกับสีของกาบบัวหรือกลีบบัว หรือปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการและความนิยม

(2.3) ผ้ากาบบัวอุบลราชธานีแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

(2.3.1) ผ้ากาบบัว (ธรรมดา) คือ ผ้าทอที่ใช้เส้นด้ายยืนอย่างน้อย 2 สี ทอเป็นพื้นลายริ้วตามลักษณะขึ้นทิว และใช้เส้นด้ายพุ่งทอเป็นลาย คั่นด้วยหางกระรอก (ควบเส้น) มัดหมี่และขีด

(2.3.2) ผ้ากาบบัว (จก) คือ ผ้าทอที่ใช้เส้นด้ายยืนอย่างน้อย 2 สี ทอเป็นพื้นลายริ้วตามลักษณะขึ้นทิว และเพิ่มด้ายพุ่งพิเศษ โดยการจกเป็นลวดลายกระจุกดาว หรือเกาเขลายดาว ซึ่งอาจมีเป็นช่วงกลุ่มหรือกระจายทั่วทั้งผืนผ้า

(2.3.3) ผ้ากาบบัว (คำ) คือ ผ้าทอที่มีหรือไม่มีลายริ้วก็ได้ เป็นผ้ายกหรือผ้าขิดที่ใช้เส้นด้ายพุ่งเพิ่มพิเศษ คือ ดิ้นทองอาจสอดแทรกด้วยดิ้นเงินหรือไหมสีต่างๆ ไปตามลวดลายบนลายพื้น และคั่นด้วยมัดหมี่

กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

(1) เส้นไหมกรรมผลิตเองในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

(1.1) การปลูกหม่อน การดูแลรักษา และการเก็บใบหม่อนให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการของกรมหม่อนไหม

(1.2) การเลี้ยงไหม ไขไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน หรือพันธุ์ไทยปรับปรุง หรือพันธุ์ไทยลูกผสม หรือพันธุ์ที่กรมหม่อนไหมให้คำแนะนำ โดยกระบวนการเลี้ยงและเก็บรังไหมให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการเพื่อให้ได้ไหมที่มีคุณภาพ

(1.3) การสาวไหม ใช้วิธีการสาวมือด้วยกรรมวิธี วัสดุ และอุปกรณ์แบบดั้งเดิม หรือแบบประยุกต์ หรือด้วยเครื่องสาวไหม

(2) เส้นไหมกรรมนอกพื้นที่ ไขเส้นไหมพันธุ์ไทยพื้นบ้าน หรือพันธุ์ไทยปรับปรุง หรือพันธุ์ไทยลูกผสมที่ผลิตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย หรือเส้นไหมอุตสาหกรรมที่ผลิตในประเทศไทย โดยคัดเลือกให้ได้ขนาดมาตรฐาน มีคุณภาพที่ดี

(3) เส้นฝ้ายกรรมผลิตเองในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

(3.1) การปลูกฝ้าย และการดูแลรักษาให้ปฏิบัติตามหลักวิชาการของกรมวิชาการเกษตร โดยพันธุ์ฝ้ายที่เหมาะสมต่อการนำมาผลิตเส้นฝ้าย เช่น พันธุ์พื้นเมือง พันธุ์ตากฟ้า หรือพันธุ์ปรับปรุง เป็นต้น

(3.2) กระบวนการผลิตเส้นฝ้าย ต้องกำจัดสิ่งสกปรกที่ปะปนกับฝ้ายออกก่อนทำการปั่น โดยใช้วิธีการปั่นฝ้ายด้วยเครื่องปั่นฝ้าย หรือเข็นฝ้ายตามกรรมวิธีพื้นบ้าน

(4) เส้นฝ้ายกรรมนอกพื้นที่ ใช้เส้นฝ้ายจากแหล่งผลิต หรือโรงงานผลิตฝ้ายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือในประเทศไทย โดยเลือกเส้นใยที่มีคุณภาพดี เหมาะสมสำหรับนำมาใช้เป็นเส้นยืน เส้นพุ่ง และเส้นจก

(5) ดิ้นเงินและดิ้นทอง (ไหมคำ) โดยใช้เส้นไหมหรือฝ้ายตามกระบวนการผลิตข้างต้น ซึ่งมีส่วนประกอบของโลหะ คือ เงิน หรือทอง สอดแทรกพันรอบเส้นไหมหรือฝ้าย

(6) สีย้อมเส้นไหมหรือฝ้าย ใช้สีธรรมชาติ หรือสีสังเคราะห์ที่ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

การย้อมสี อุปกรณ์หลักและการทอผ้า

(1) การย้อมสี

(1.1) กรณีเส้นไหม นำใจไหมที่เตรียมไว้ทำการพอกย้อม (การลอกกาไหม) ซึ่งสามารถพอกย้อมด้วยต่างธรรมชาติ หรือต่างเคมี โดยต้มน้ำในหม้อให้ร้อนที่อุณหภูมิประมาณ 80 องศาเซลเซียส แล้วนำเส้นไหมลงไปต้มใช้เวลาประมาณ 30 นาที จากนั้นล้างเส้นไหมด้วยน้ำอุ่นและน้ำเย็นแล้ว จึงนำเส้นไหมไปตากให้แห้ง

(1.2) กรณีเส้นฝ้าย นำเส้นฝ้ายมาซักด้วยน้ำสะอาด เพื่อกำจัดฝุ่น ผง และไขต่างๆ จากนั้นบีบน้ำออกให้หมด

(1.3) การย้อมสีเส้นไหมและฝ้าย สามารถย้อมด้วยสีธรรมชาติ สีสังเคราะห์ หรือสีเคมีที่ได้มาตรฐานอุตสาหกรรม โดยนำเส้นไหมหรือฝ้าย ตามข้อ (1.1) และ (1.2) ลงไปต้มที่อุณหภูมิประมาณ 80 องศาเซลเซียส ใช้เวลาประมาณ 30 นาที จากนั้นล้างด้วยน้ำสะอาดแล้ว จึงนำไปตากให้แห้ง ทั้งนี้ อาจใช้สารช่วยย้อม หรือสารกระตุ้นสี เพื่อช่วยให้สีติดทน และช่วยในการเปลี่ยนเฉดสี ซึ่งสามารถใช้ได้จากสารธรรมชาติ และสารเคมีที่ได้รับมาตรฐาน

(2) อุปกรณ์หลัก สำหรับใช้ในการทอผ้า เช่น กง อัก โกงมัดหมี่ ไหมยกลายหรือไหมเก็บขีด กี่ทอผ้า (กี่กระทบ หรือกี่ปั่นบ้าน หรือกี่เหล็ก) กระจสวย และหลอดด้าย เป็นต้น

(3) การขึ้นเส้นยืน (คันเครือ) จัดเตรียมเส้นไหมหรือฝ้ายสองสีขึ้นไป สลับเป็นริ้วตามที่ได้ออกแบบขึ้นเป็นเส้น คือ ลักษณะของขึ้นทิว

(4) การเตรียมเส้นพุ่ง โดยใช้เส้นไหมหรือฝ้าย 4 ชนิด ได้แก่

(4.1) เส้นพุ่งสีพื้น นำเส้นไหมหรือเส้นฝ้าย มาล้างทำความสะอาด บิดและผึ่งให้หมด แล้วนำไปย้อมสีที่ต้องการ ตามกระบวนการและเทคนิคของผู้ทอ จากนั้นล้างให้สะอาด ตากให้แห้งในที่ร่ม

(4.2) เส้นพุ่งมัดหมี่ ทำการออกแบบลวดลายมัดหมี่ มัด ย้อม เมื่อเสร็จสิ้นตามขั้นตอนออกแบบ ทำให้ได้ลักษณะเฉพาะของผ้ากาบบัวผืนนั้นๆ ลวดลายมัดหมี่จะเป็นองค์ประกอบที่เด่นที่สุดของผ้ากาบบัวแต่ละผืน “มัดหมี่ เป็นกรรมวิธีการทอผ้าอย่างหนึ่งที่สร้างลวดลายก่อนย้อม โดยเอาเชือกฟาง หรือวัสดุอื่น มัดเส้นไหมหรือเส้นฝ้ายเป็นเปลาะๆ ตามลาย เมื่อย้อมสีจะไม่ติดตามส่วนที่มัดไว้ทำให้เกิดลวดลาย ถ้าต้องการให้มีหลายสีก็ต้องย้อมหลายครั้งจนครบสีที่ต้องการ การย้อมทำได้ 2 วิธี คือ การย้อมเส้นยืนตามความยาวของผ้า และการย้อมเส้นพุ่งซึ่งสามารถสร้างลายได้ไม่จำกัดความยาวของผ้า”

(4.3) เส้นพุ่งมัดไม (หางกระรอก) นำไหม หรือฝ้าย ที่มีสีติดกัน 2 สีมาปั่นด้วยไน จนพันกันเป็นเกลียว

(4.4) เส้นพุ่งขีด (หรือยก) เตรียมเส้นไหมหรือฝ้ายที่มีขนาดใหญ่ หรือนำเส้นใยมารวมกันหลายๆ เส้นให้มีขนาดใหญ่กว่าเส้นพุ่งอื่นๆ เพื่อให้เกิดพื้นผิวที่เด่นบนผืนผ้า เก็บขีดหรือสร้างลวดลายได้หลากหลายตามที่ต้องการตั้งแต่ลายพื้นฐานและง่าย หรือละเอียดซับซ้อน เช่น ขิดไขปลา ขิดข้าวปลา (ขิดพันปลา) ขิดอึ่ง ขิดดอกแก้ว เป็นต้น

(5) การทอผ้ากบับ เมื่อขึ้นเส้นยืน และเตรียมเส้นพุ่งทั้ง 4 ชนิดเรียบร้อยแล้ว จึงนำไปทอในทูกที่ คันเครือไว้ ซึ่งผู้ทอผ้าต้องใช้ความชำนาญและภูมิปัญญาในการจดจำรายละเอียดลำดับของการสอดเส้นพุ่ง แต่ละชนิด รวมทั้งการเก็บขีดตามการออกแบบลวดลายของผ้าที่กำหนดไว้ คุณสมบัติพิเศษของการทอผ้ากบับวันนี้ คือ การที่ช่างทอสามารถออกแบบลายผืนผ้าในการทอได้ตามจินตนาการของแต่ละบุคคลหรือชุมชน ภายใต้ กรรมวิธีและประเภทการทอผ้ากบับอุบลราชธานีที่ถูกต้องตามอัตลักษณ์

การผลิตผลิตภัณฑ์จากผ้ากบับอุบลราชธานี

ผ้ากบับอุบลราชธานี ที่ผ่านการทอภายใต้กรรมวิธีที่ถูกต้องตามอัตลักษณ์สามารถนำมาผลิตเป็น เสื้อผ้าสำเร็จรูป กระเป๋า หรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ เช่น ของที่ระลึก เนคไท พวงกุญแจ เข็มกลัด หมวก เป็นต้น โดยรูปแบบการตัดเย็บหรือออกแบบผลิตภัณฑ์เป็นไปตามความต้องการและความนิยม ซึ่งต้องมีสัดส่วนของ ผ้ากบับอุบลราชธานี ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

การบรรจุหีบห่อ

- (1) รายละเอียดบนฉลาก หรือบรรจุภัณฑ์ ให้ประกอบด้วยคำว่า “ผ้ากบับอุบลราชธานี” หรือ “Ubon Ratchathani Kap Bua fabric” หรือ “Pha Kap Bua Ubon Ratchathani”
- (2) ให้ระบุชื่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการค้า สถานที่ผลิตหรือจัดจำหน่าย หรือข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ประเภทผ้า ชนิดเส้นใย ชนิดสีที่ใช้ย้อม ขนาดผ้า ข้อเสนอแนะในการดูแลรักษา และราคา เป็นต้น เพื่อให้ เป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้

(6) ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณแอ่งโคราช (Korat basin) สูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ย 68 เมตร มีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลายทั้งแบบภูเขาสลับซับซ้อน ที่ราบสูง โดยมี แม่น้ำโขงเป็นแนวเขตแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตลอดจนมีแม่น้ำและลำน้ำไหลผ่าน หลายสาย เช่น แม่น้ำชี แม่น้ำมูล ลำเซบก ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย เป็นต้น ลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ดินล่ำ เป็นดินร่วนปนดินเหนียวระบายน้ำดี

ลักษณะภูมิอากาศ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฤดูกาลแบ่งออกเป็น 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม และฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงมกราคม อุณหภูมิ เฉลี่ยทั้งปีประมาณ 27.4 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนเฉลี่ยทั้งปีระหว่าง 1,600 - 1,800 มิลลิเมตร จากสภาพภูมิศาสตร์ ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย ตั้งอยู่ในเขตที่มีฝนตกกระจายดีทำให้พื้นดินมีความชุ่มชื้น และ ลักษณะดินร่วนปนทรายสามารถระบายน้ำได้ดีไม่ท่วมขัง จึงทำให้เหมาะสมต่อการปลูกต้นหม่อนสำหรับใช้ เลี้ยงหนอนไหม อันเป็นวิถีชีวิตของชาวอุบลราชธานีมาตั้งแต่อดีต และเหมาะสมต่อการปลูกต้นฝ้าย ซึ่งฝ้าย ที่มีชื่อเสียงของจังหวัดอุบลราชธานีเรียกว่า “ฝ้ายริมโขง” เนื่องจากปลูกบริเวณริมแม่น้ำโขง ซึ่งดินอุดมไปด้วย แร่ธาตุและสารอาหารต่างๆ มาทับถมกันจำนวนมาก จึงทำให้ได้ผลผลิตฝ้ายที่มีคุณภาพ ส่งผลให้ ผ้ากบับอุบลราชธานี เป็นผ้าที่มีคุณภาพดี

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดอุบลราชธานี มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน ซึ่งตามตำนานเมืองอุบลราชธานีเล่าว่า “พระวอ พระตา พร้อมด้วยท้าวคำผง (พระประทุมวรราชสุริยวงศ์) แห่งเมืองเวียงจันทน์ ได้อพยพจากบริเวณจังหวัดหนองบัวลำภู มาตั้งเมืองใหม่บริเวณอำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานีใกล้กับแม่น้ำมูล ต่อมาเกิดน้ำท่วม ในปี พ.ศ. 2329 จึงได้ย้ายเมืองมาตั้งยังบริเวณซึ่งเป็นตัวจังหวัดในปัจจุบัน” ในปี พ.ศ. 2335 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) พระราชทานนามว่าเมืองอุบลราชธานีอันมีที่มาจากชื่อ “นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน” ซึ่งปัจจุบันคือจังหวัดหนองบัวลำภู ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดระบบการปกครองส่วนหัวเมืองรูปแบบมณฑลเทศาภิบาล มีการจัดตั้งมณฑลลาวท้าว (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นมณฑลอิสาน) ซึ่งมีเมืองอุบลราชธานีเป็นศูนย์กลางในการบริหาร ต่อมาในปี พ.ศ. 2476 ได้ยกเลิกการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล เป็นรูปแบบการบริหารราชการส่วนภูมิภาค และได้จัดตั้งเป็นจังหวัดอุบลราชธานี

ในอดีตเมื่อปี พ.ศ. 2436 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ทรงรับราชการโดยดำรงตำแหน่งข้าหลวงใหญ่ผู้แทนพระองค์สำเร็จราชการมณฑลอิสาน ได้ทรงรับอัญญา นางเจียงคำ (หม่อมเจียงคำ ชุมพล ณ อยุธยา) และอัญญา นางบุญยืน (หม่อมบุญยืน ชุมพล ณ อยุธยา) เจ้านายสตรีเมืองอุบลฯ เป็นหม่อม ด้วยความเกี่ยวข้องจึงเกิดการถ่ายโอนลวดลายผ้าผ่านเครื่องแต่งกายจากราชสำนักสยาม ทำให้ผ้าทอเจ้านายเมืองอุบลฯ เกี่ยวข้องกับศิลปะการทอผ้า 3 สาย คือ 1) ศิลปวัฒนธรรมเก่าจากล้านช้างที่มีภูมิหลังถิ่นฐานเดิม 2) ศิลปวัฒนธรรมหลักของราชสำนักสยาม 3) ศิลปวัฒนธรรมแปลกใหม่ที่แลกเปลี่ยนกับชนเผ่าที่อาศัยอยู่ดั้งเดิมในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง ด้วยความงดงามของผ้าทอเมืองอุบลฯ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์ ได้ทรงนำผ้าทอพื้นเมืองอุบลฯ ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งปรากฏในพระราชหัตถเลขาตอบเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 114 ความว่า... “..ถึง สรรพสิทธิ ด้วยได้รับหนังสือลงวันที่ 13 มกราคม ส่งผ้าเยียรบับลาว นั้นได้รับแล้ว ผ้านี้ทอดีมากเชิงใหม่สู้ไม่ได้เลย ถ้าจะยุให้ทำมาขายคงจะมีผู้ซื้อ ฉันจะรับเป็นนายหน้า ส่วนที่ส่งมาจะให้ตัดเสื้อ ถ้ามีเวลาจะถ่ายรูปให้ดู แต่อย่าตั้งใจคอย เพราะจะถ่ายเมื่อใดบอกไม่ได้..” จุฬาลงกรณ์ ปร. จากการค้นคว้าผ้าเยียรบับนี้พบว่า เป็นผ้าลายกาบบัว (คำ) ทอด้วยเทคนิคขิดหรือยกด้วยไหมดินทอง

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2543 จังหวัดอุบลราชธานี ได้มีโครงการสืบสานผ้าไทยสายใยเมืองอุบลราชธานีขึ้น เพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันล้ำค่าของเมืองอุบลราชธานี ในการนี้นายมีชัย แต่สุจริยา (ศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2564) หนึ่งในคณะทำงานผู้เป็นทายาทของครูคำปุ่น ศรีใส ช่างทอผ้าอีสานผู้มีชื่อเสียง (ศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2561) ได้ศึกษา รวบรวมเทคนิค และลวดลายเด่นในผ้าทอโบราณของเจ้านายเมืองอุบลฯ ภายใต้คำแนะนำและการถ่ายทอดองค์ความรู้จากครูคำปุ่น แล้วนำมาออกแบบให้เป็นผ้าทอที่มีอัตลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นผ้าที่มีความโดดเด่นด้วยใช้วิธีการทอผสมผสาน 4 เทคนิค อีกทั้งโทนสีของผ้าจะไล่จากสีอ่อนไปแก่ เพื่อให้คล้ายคลึงกับสีของกาบบัวหรือกลีบบัว โดยเมื่อวันอังคารที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2543 ได้มีการประกาศให้ “ผ้ากาบบัว” เป็นลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีความหมายและสอดคล้อง

กับชื่อของจังหวัดอุบลราชธานี ชื่อกาบบัว จึงเป็นการนำคำสองคำจากนามเดิม นครเขื่อนขันธ์กาบแก้วบัวบาน มาเป็นชื่อผ้าอัตลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและใหม่นี้ ชื่อกาบบัวนี้ยังเป็นคำที่จดจำง่ายสร้างการรับรู้อย่างกว้างขวาง ปัจจุบันมีการทอผ้ากาบบัวอุบลราชธานีแพร่หลายในหลายพื้นที่จนเป็นสินค้าที่สร้างชื่อเสียง โดยมีการจำหน่ายในหลากหลายรูปแบบ อันเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับจังหวัดอุบลราชธานีเป็นอย่างยิ่ง

(7) ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การผลิต ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี รายละเอียดตามแผนที่

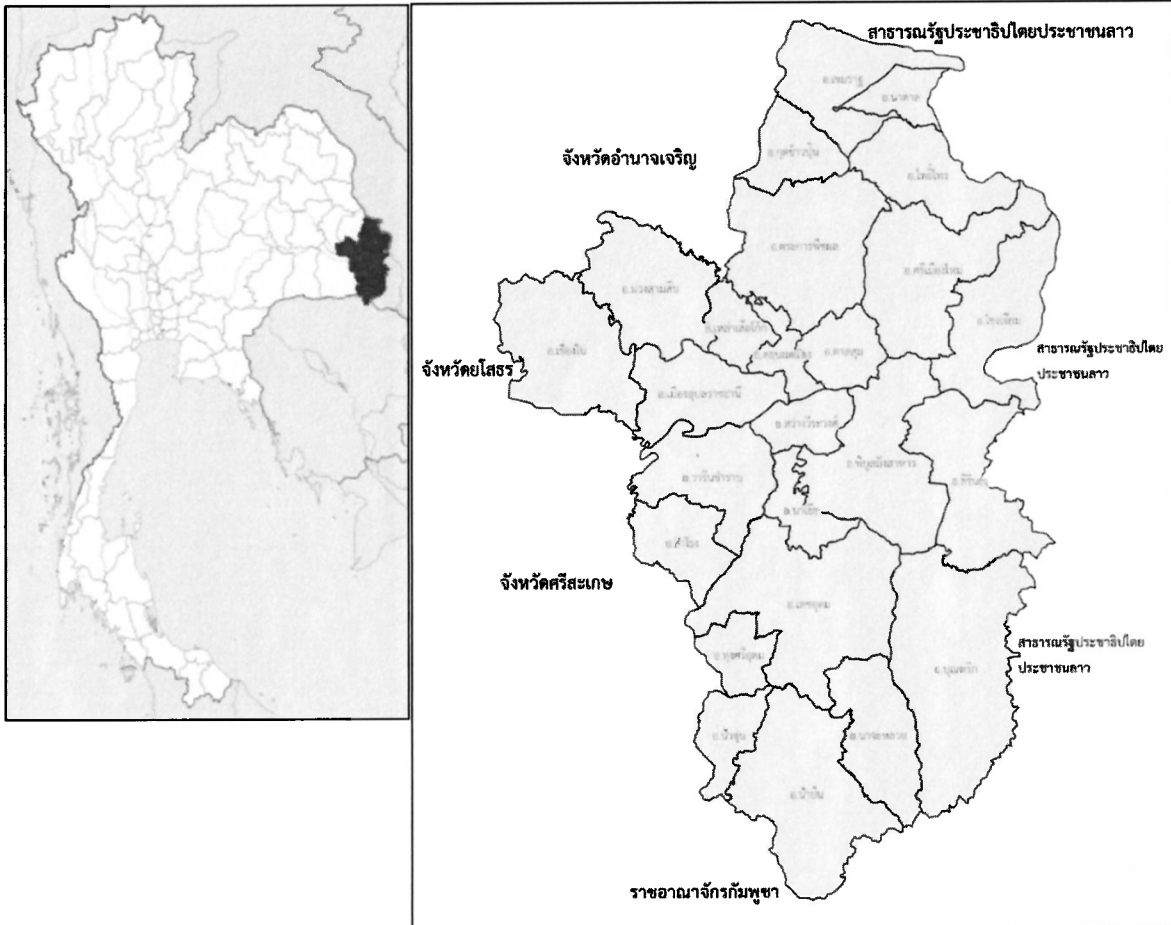
(8) การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

- (1) ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี ต้องผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด และตามกระบวนการผลิตข้างต้น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

(9) เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

- (1) ให้มีการจัดทำทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้าที่ใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี
- (2) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิตและผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี และดำเนินการตามแผนการควบคุมตรวจสอบทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี

ขอบเขตพื้นที่การผลิต ผ้ากาบบัวอุบลราชธานี ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี